

PIETER VAN WAESBERGHE.

Geboren te Rotterdam, 20 Mei 1599, was de jongste zoon van Johan van Waesberghe, uit zijn eerste huwelijk met Margaretha van Bracht.

In Mei 1626 huwde hij voor de eerste maal met Catharina La Vie (Lavia) van Enkhuizen, welke Echtgenoot, waarbij hij vijf kinderen won, hem op den 25 Januarij 1659 ontviel. In Julij 1660 hertrouwde hij met Maria van Tuyl, Cornelis Dochter, welk huwelijk kinderloos bleef, komende hij in het volgende jaar alreede te overlijden.

Als broeders en zusters van zijne tweede huisvrouw worden genoemd: Sander, Cornelis Zoon; — Aelge, Cornelis Dochter; — Joost, Cornelis Zoon; — Elisabeth, Cornelis Dochter; — Annetgen, Cornelis Dochter; — Aert, Cornelis Zoon; — en Jan, Cornelis Zoon van Tuyl.

Drukker en boekverkooper had hij zijne woonstede in zijne geboortestad gevestigd, op het Steiger (op 't Steyger), in den Gekroonden Leeuw.

Deze Gekroonde Leeuw, steunende met de voorpooten tegen eenen pilaar, wordt als Insigne der Van Waesberghe's, met het randschrift: Ingenio Superatur, op verscheidene zijner uitgegeven boekwerken gevonden.

Dit Insigne schijnt door Pieter van Waesberge en zijn ouderen broeder Joannes uitsluitend gebruikt te zijn. Van den laatstgenoemden gaven wij een werkje uit den jare 1614 aan, waar dit teeken in kleiner vorm, insgelijks met de spreuk *Ingenio Superatur*, alreede op den titel prijkt.

Tot het jaartal 1649 vind ik herhaalde malen aangegeven: „Gedruckt by Pieter van Waesberghe, Boeckverkooper op 't Steyger, in de Swarte Klock,” zonder dat ik deze klok ooit op een zijner werken als boekverkoopters-teeken aantrof. Het uithangbord der boekverkoopters was ook niet bepaald hun Insigne: het schild van Vlaanderen wordt evenmin op de werken, door Jan van Waesberghe te Antwerpen uitgegeven, gevonden.

Pieter van Waesberge plaatste dikwerf op de titels van door hem uitgegeven werken het wapen der stad Rotterdam; ik vermeen, dat hij dit deed ten gevolge van zijne betrekking als stads-drukker, die hem tot het gebruik van dit wapen regt gaf; zoo vinden wij het ook op den titel van de besprokene, bij hem in 1651 in het licht verschenen, *Dictionnaire*.

De door hem uitgegeven werken getuigen, zoo door inhoud als uitvoering, van den fikschen boekhandel, die door hem moet gedreven zijn, alsmede van den goeden staat zijner drukkerij.

Den 11^{den} December 1659 werd, op zijn verzoek en aangeboden request aan Haar Ed. Mogende de Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit op de Maas, zijn zoon Abraham in zijne plaats aangesteld tot een der twee leveranciers bij de Admiraliteit op de Maze (1).

Pieter van Waesberghe is overleden in den morgen van den 8sten November 1661, omstreeks acht ure.

Zijn testament, gepasseerd voor den Notaris Adriaen van Aller, den 29sten Oct. 1661, terwijl hij ziek te bed lag, noemt hem „de Heer Pieter van Waesbergen, oudt Schepen van de Respective Ambachten, ende Heerlykheden, van Beuckelsdyck, Blommersdyck, ende de landen van Cool.” Hij woonde toen ter tijd aan de oost-zijde van de Delftsche vaart.

In dit testament, waarin hij tot zijne executeuren benoemt, Capitein Isack Elsevier en den Heer Wessel Egberts Zoon van der Heul, President Schepen van de voorz. Respective Heerlijkheden en Ambachten, vermaakt hij aan zijne huisvrouw Maria, Cornelis-Dochter van Tuyl, verschillende gelden, rente, meubilaire goederen, kleederen en juwelen, „tot syn voorsz. huysvrouwen Lyve, Rugge ende ornamente behoorende,” onder anderen „een Eerlyck Rouwkleet, ten minsten van hondert en vyftich caroli guldens.”

Van zijne drukkerij wordt in dit testament niet gesproken, en schijnt deze, vóór het maken van dit testament, waarschijnlijk bij het voltrekken van zijn tweede huwelijk en na de gunstige dispositie van bovengenoemde Resolutie, van 11 Dec. 1659, aan zijnen zoon Abraham alreede te zijn overgegaan.

Deze Pieter van Waesberghe wordt ook wel genoemd als Factor

(1) Zie Bijlage A.

te zijn geweest te Dublin in Ierland. Deze bewering moet op eene dwaling rusten en zal waarschijnlijk eenen anderen Pieter, eenen anderen zoon of neef van dien naam betreffen; want Pieter van Waesberghe, boven vermeld, was in 1625 reeds uitgever en drukker te Rotterdam, en Abraham van Waesberghe, hierna verder te vermelden, ontegenzeggelijk zijn zoon.

Met meerdere zekerheid kunnen wij melden, dat hij, in 1658 & 1659 Pesthuismeester was.

Met Jan van Neer, Joannes Naeranus, Jean Naeran (1), boekverkooper en drukker aan de Koornmarkt 1640, daarna in de Lombardstraat, gaf hij eenige werken uit; later kregen zij verschil, hetgeen tot eene onaangename vete aanleiding gaf.

De oorzaak dezer vete is mij onbekend; de daadzaak blijkt desniettemin uit het woord van „Den Drukker tot den Lezer,” te vinden voor de uitgave van „Le Gazophylace, de la Langue Françoise et Flamende; Comprenant Les purs ét propes mots de chascune de ces deux Langues en tel rang ét disposition, que les longues, ét les courtes syllabes dans chacun mot se demonstrent. Et aussi etc. Avecques Quelques Tables litterales, pour apprendre tres facilement par bons fondemens à prononcer, lire, ét escrire toutes sortes de Langues, usitées en la Chrestienté. Par Casparus van den Ende, Tenant Escole Françoise à Rotterdam. Imprimé à Rotterdam, chez Jean Naeran, Marchand Libraire, 1656, 4°.”

Pieter van Waesberghe schijnt te regt of ten onregte begrepen of vermoed te hebben, dat deze uitgave in strijd was met een door hem in 1648 verkregen octrooi tot het drukken van een Nederduitsch en Fransch woordenboek, vermeerderd met eene Grammaire Françoise, door Jean Louis d' Arsy, hetwelk hij drie jaren daarna, alzoo in 1651, uitgaf.

Dit woordenboek werd echter van de zijde van Naeranus beschouwd te zijn een nadruk van dat, hetwelk de drie Utrechtsche drukkers: Harman Borculo, Esdras Snelland en Hendrik Borculo uitgegeven hadden.

Twee dier drukkers waren bereids overleden en Harman Specht te Utrecht had daarvan alreede in 1643 een nadruk geleverd. De uitgave van Van Waesberge, beweerde men, bevatte alleenlijk eene vermeerdering van woorden en had niets gemeen met „Le Gazophylace” van Casparus van den Ende, waarop Naeranus zijn octrooi erlangd had, en welk woordenboek heden nog zijne hoogschatters vindt (2).

(1) Op nieuw een bewijs, hoe men in die dagen met de geslachtsnamen omging en die naar willekeur voor elke landtaal wist te gebruiken. Hij was afkomstig uit Weert in het Limburgsche, alwaar ook Neer-Weert gelegen is.

(2) Deze Fransche schoolmeester in de Lombardstraat te Rotterdam, uitvinder van de klankmethode, werd roemrijk herdacht in den Navorscher, II^{en} jaargang, en in het Bijblad tot den III^{en} jaargang. In den II^{en} jaargang, bl. 306, brengt Dr. A. de Jager hem, zonder eenig bewijs, tot het geslacht van wijlen den Inspecteur van het lager Onderwijs, Adriaan van den Ende. Niets doet in het geslachtsregister van het geslacht, waaruit de Heer Adr. v. d. E. sproot, dit vermoeden billijken, zoo als ook niet één doopnaam die veronderstelling te gemoet komt. Het is vooral in den Navorscher vaak

De bescheiden aan de zijde van Van Waesberge, waardoor diens handelwijze welligt in een beter licht zoude verschijnen, ontbreken mij ten eenenmale. Ik kan evenwel niet nalaten te doen opmerken, dat het octrooi op de „Dictionnaire François-Flamen” en „Den Schat der Duytscher Tale” der Van Waesberghe's veel vroeger dagteekent dan het in den twist van Naeranus en Van Waesberge aangegeven jaartal van 1648, en het op dit jaar vermelde octrooi slechts als eene vernieuwing van de vroeger verleende octrooijen te beschouwen is.

Jan van Waesberghe te Antwerpen had alreede met het uitgeven van een Dictionnaire aangevangen, en was dit werk telkens verbeterd en vermeerderd, en met een nieuw octrooi voorzien door zijn' zoon Jan en zijne kleinzonen Johannes, Isaäk en voornoemden Pieter voortgezet.

Het is te vermoeden, dat Pieter, najverig op dit werk en de daaraan verleende octrooijen, de uitgave eener andere Dictionnaire als eene inbreuk in zijn regt beschouwd en dat de regterlijke magt, aanvankelijk zijn regt erkennende, hem ondersteund heeft.

De onpartijdigheid echter gebiedt, volgens hetgeen Joannes Naeranus deswegens in gezegd woord berigt, en uit het na Van Waesberge's aanklagt gevolgd mandement van arrest van den Hove van Holland op de door Naeranus gedrukte boeken, te veronderstellen, dat in deze zaak niet onpartijdig, althans met niet genoegzaam onderzoek, gehandeld werd. Wij zijn evenwel zooverre van die dagen verwijderd; zeden, gewoonten en wetten zijn zoo zeer veranderd, zoo zeer gewijzigd en verzacht, dat het moeilijk valt, een juist oordeel over vele handelingen van dien tijd te vellen.

De uitgave van „Le Gazophylace” van Casparus van den Ende door Naeranus werd er twee jaren door vertraagd; althans de opdracht van Van den Ende aan gecommiteerde Raden ter Admiraliteit en aan de Stedelijke Regering is van 6 Januarij 1654; ook het in koper gegraveerd frontispice heeft 1654. De uitgave van 1656 is dus geen nieuwe, maar de eerste druk, waartoe de exemplaren, waarop in 1654 arrest gelegd en die gewelddadig uit zijne woning gehaald waren, zullen gestrekt hebben.

Hoe Naeranus weder aan zijn regt kwam, deelt hij in het „Woord tot den Lezer” in de uitgave van 1656 niet mede; hij doet dit evenwel in een Voorberigt „Den Drukker, aan alle Liefhebbers en oeffenaars der Nederlandsche en Fransche Talen,” te vinden voor de volgende uitgave: „Le Gazophylace, De la Langue Française et Flamande; Augmenté d'une Grammaire Française. Schat-kamer, der Nederduitse en Francoyse Tale. Vermeerderd met een Française Spraak-konst, overgezet in de Nederlantsche Tale. Door Mr Cas-

gewoonte, gelijke of gelijkkluidende geslachtenamen als verwant te beschouwen. Tot hoevele verkeerde veronderstellingen dit leidt, laat zich denken.

In bovengenoemde uitgave der Gazophylace treft men, een in 1654 op veertigjarigen leeftijd, door L. de Jonge geschilderd en door R. A. Persyn gegraveerd, portret van Casp. v. d. Ende, aan. Eenige onderrigtingen, door Casparus van den Ende voor dit werk geplaatst, zijn door hem eigenhandig onderteekend. Hij huwde Sara Battus eene dochter van den Amsterdamschen Geneesheer Carolus Battus. Zie J. C. Schultz Jacobi Oud en Nieuw uit de Gesch. der Nederl. Luthersche kerk. Rott. W. L. Stoeller. 1864. bl. 64. Aant.

parus van den Ende. Tot Rotterdam, By Johannes Næranus. 1665. Met Privilegie voor vijftien Jaren in 4°. Voor deze Uitgave — vermeerderd genoemd — staat de reeds vermelde in koper ge-graveerde voortitel van 1654.

Næranus toont met voorbeelden, in deze uitgave, het groot verschil van zijn Woordenboek en dat van Van Waesberghe aan. Hiermede overeenstemmende aanwijzingen vindt men in het woord „Den Drukker tot den Lezer,” van de 2^e uitgave in 1669, met voorbijgaan der in de eerste uitgave vermelde bijzonderheden. In deze zoogenoemde 2^e uitgave dan lezen wij: „Wy hebben ook goed gevonden uit dezen tweeden Druk uit te laten, de vreemde en ontálige woorden, welke wij in den eersten Druk hadden by gebracht, om aan te wyzen het onderscheid dat' er was tussen onze nieuw-opgestelde *Gazophilace*, en *Schat-Kámer der Franse en Nederlandsche Talen*, en de andere voor die tijd uitgegêven *Dictionnaires* en *Woorden-boeken*, dewyle wy beschuldigd wierden van andere, welke een van dien *Dictionnaires François* en *Néderduits* hadden gedrukt, dat den onsen was van woorde te woorde den háren nágedrukt, het welke wy klaarlyk tégen de waarheit te zijn, bewézen hebbende, wierd by de Edele Grootmógende Heeren Státen van Holland en West-Vriesland, op onze voorgenoemde *Gazophilace* verleent vryheid (1) om hetzelfde Boek, volgens de stelling van *Mr. Casparus van den Ende*, alleen te mógen drukken, voor den tyd van vyftien achter een volgende Járen; en alzoo ons werk, door de Macht en Gezag der zelve Ed. Groot Mog. bevestigt, zoo dat die andere aanwyzinge nu niet meer noodig zynde, wij die méde achtergeláten hebben (2), konnende ijder, die een gezond oordeel heeft, gemakkelijk zelf het onderscheid zien, en wie wij het oordeel daar van gewillig willen láten. In Rotterdam, uit mijne Drukkerije, den 5 April 1669. Uwen Dienst-bereiden

(get.) Joannes Næranus.”

Maar de grond der oneenigheid tusschen Van Waesberge en Næranus lag niet, gelijk Naeranus zelf verzekert, in de uitgave der *Gazophylace*, maar was van veel vroegere dagteekening.

Pieter van Waesberge drukte in der tijd de Apologie van Hugo

(1) Dit Privilegie werd gegeven In den Hage op den 2 February 1665. Onder-tekent Johan de With, vt. 1665.

(2) De 2e uitgave van 1669, 4°., bevat in één band: „Le Gazophilace de la Langue Françoise et Flamande etc. et adjouté la Traduction de la Grammaire François & Flaman, par Jean Louis d'Arsi, Tout par Maître Casparus van den Ende, A Rotterdam, Chez Jean Næran, Marchand Libraire, 1669” en „Schat-Kamer der Nederduitse en Franse Talen enz. enz., door Kasparus van den Ende. Tot Rotterdam, Bij Joannes Næranus, Boekverkooper in de Lombard-straat, 1669. Met Privilegie voor vijftien jaren.” Voor de *Gazophilace* plaatste Casp. van den Ende een woord „Aan de rechte Liefhebbers der Franse en Néderlandse Talen”, gedagteekend 22 van Lente-maand, in het jaar onzes Heeren 1669. Voor de *Schatkamer* gaf Næranus een woord „Den Drukker tot de Lézers” 16 April 1669. Voor den band is een met figuren gegraveerd frontispice, waarop staat: „Le Gazophylace de la Langue Françoise Et Flamende: »Schat-kamer der Nederduitse En Françoische Tale. Imprimé a Rotterdam Chez Jean Næran, Marchand Libraire. A^o. 1669.

de Groot (1), een hier te lande strikt verboden boek; kan Naeranus hem hierover ook in moeilijkheden gebragt hebben? althans in 1648 bemerkte Van Waesberge dat Naeranus bezig was met het drukken van de „Historie van het Leven en Sterven van Johan van Oldenbarneveld;” hij deed daarvan aangifte, en dien ten gevolge werd Naeranus des nachts — den 12 Maart — door den Schout Verboom met een Onderschout en verscheidene dienaars overvallen, en al wat men van het boek vinden kon werd in beslag en mede genomen. Dit werk zag desniettemin het licht (2).

Eveneens handelde Van Waesberge tegen Naeranus bij het van diens perse uitgaan van het „Openhertig Discours” in den jare 1651. Op eene afrekenings-reis zag hij ten huize van den boekhandelaar Jaques Fierens, te Middelburg, exemplaren van dit blaauwboekje liggen; vermoedende dat zij van Naeranus kwamen, vroeg hij naar den afzender; na hierop een weigerend antwoord ontvangen te hebben, klaagde hij Fierens aan, en wikkeld hij dezen in een proces. De afloop dezer zaak, waarvan Naeranus spreekt in zijn meermalen genoemd woord „Den Drukker tot den Lezer” in de Uitgave der Gazo-phylace van 1656, wordt niet gemeld. Het was Naeranus aldaar alleen te doen om Van Waesberge in zijne vervolgingszucht te doen kennen.

Naeranus bestempelt Van Waesberge meermalen met den toenaam van „dezen fynen Kerkmeester.” Dit doet onwillekeurig denken aan den kerkelijken tegenstand, dien Naeranus, als Remonstrant, jaren lang ondervinden moest en waarvan nog bewijzen moeten voorhanden zijn in de notulen van den kerkeraad der Gereformeerde gemeente. Zijn naam althans moet in die notulen meermalen voorkomen met of in den omtrek van den naam van den Rector Zwaerdecroon, die zijn steun in de Stedelijke Regering vond, en waarbij Naeranus dien ook wel eenigzins zal gevonden hebben; 't is bekend, dat de Regering onzer Stad den Remonstranten niet ongenegen was.

ALLE DE SPELEN VAN Gerbrand Adri-
aenss Bredero, Amsterdammer. By
Pieter van Waesberge tot Rotterdam
4. L.

Deze algemeene titel, zonder jaartal, staat in het midden en onder aan een fraai, door Jan van den Velde gegraveerd, frontispice. Boven in het frontispice prijkt het portret van Bredero. Zijn leeftijd als 55 is echter foutief aangegeven, aangezien hij op nog geen 55 jarigen leeftijd overleed. Acht medaillons op dit frontispice voorkomende doelen op de volgende door hem uitgegeven stukken:

G. A. BREDEROOS Griane. Op zijn Spreuck
Het kan verkeeren. Eerst Ghespeelt
t' Amstelredam Sondaghs voor ker-
miss / 't Jaer 1612. doch eerst ge-
druckt voor vier Jaren nadat 't ge-
speelt is. Tot Rotterdam. By Pieter
van Waesbergen, Boeckverkooper.
Anno 1622. 70 ongen. bladz. Sign. A
2—J 3.

G. A. BREDEROOS Treur-spel* van Rod-
d'rick Ende Alphonsus op de regel:
*De Vrunden mogen kijken, Maar moeten
Vrunden blijen.* Tot Rotterdam enz.
66 ongen. bladz. Sign. J 4—R 3.

(1) Ik bezit: „Verantwoordingh van de Wettelycke Regeeringh van Hollandt Ende West-Vrieslant, midtsgaders enz. door Mr. Hugo de Groot enz. Den tweeden Druck, van nieuws oversien, ende verbeter, 1625, accordeert met het Latynsch, ghedruckt Tot Parys, Met Privilegie van den Coningh. 1622. in 4, 287 pp. goth. lett.

(2) (Naeranus) Historie van J. v. Oldenbarneveldt. Z. pl. 1648. in 4. Cat. Mart. Nijhoff, van Nov. 1858, No. 778. Ik zag nog een octavo uitgave bij Naeranus, van 1670.

- G. A. BREDEROOS Over-gesette Lvcelle. Op het woort: Schyn bedriecht. Tot Rotterdam enz. 64 ongen. bladz. Sign. S 2—Bb 3.
- G. A. BREDEROOS Moortje / Waar in hij Terentii Evnvehm heeft Nagevolght. Op 'tVVoor: Ongesien / kan geschien. Tot Rotterdam enz. 84 ongen. bladz. Sign. Cc 2—Nn 2.
- G. A. BREDEROOS Spaanschen Brabander / Ierolimo. Gespeelt op de eerste Duytsche Academie. Op het Woort: Al siet men de luy men kensse niet. Tot Rotterdam enz. 58 ongen. bladz. Sign. Nn 3—Vv 3.
- G. A. BREDEROOS Klvechten Als Vande Koe. Symen sonder Soetigheyt. Den Molenaer. Ende den Quacksalver. Tot Rotterdam enz. Van de Koe. 10 ongen. bladz. Sign. xx—Zz 2. Symen sonder Soetigheyt. Met een nieuw titelblad. 8 ongen. bladz. Sign. Zz 3—Bbb 2. Den Meulenaer. Met een nieuw titelblad. 8 ongen. bladz. Sign. Bbb 3—Ddd 2. Den Hooghduytschen Quacksalver. Met een nieuw Titelblad. 6 ongen. bladz. Sign. Ddd 3—Ee 3.
- G. A. BREDEROOS Nederduytsche Rijmen / Als is: Verscheijden Brieven / soo in en buyten Rijn; oock het Lof van Riickdom en Armoede: Ende vele dergelijke sinrijke ghedichtselen meer, by hem beschreven. Tot Rotterdam, enz. 100 ongen. bladz. Sign. Fff—Sss 3. L.
- Op elk der titelbladen dezer stukken prijkt het portret van Bredero met zijn spreuk »t kan verkeerem.« Aan mijn exemplaar ontbreken van Sign. Ww 1—Eee. De Bibliotheek te Rotterdam bezit een ex. waaraan de Kluchten, en ook de bladen met de Sign. Ww 1—Eee gemist worden.
- Van deze stukken bestaan ook afzonderlijke Uitgaven. Bovendien bestaan er van hem nog meerdere spelen, door Cornelis Lodewijksz. van der Plasse, en later bij Jan Claesz. ten Hoorn, uitgegeven. Pr. Marchand, Dict. hist. T. 1, p. 106b. schijnt de uitg. van 1622 niet gekend te hebben. Hij laat hem den ouderdom van 83 jaren bereiken!
- W. TEELINCK, Tractaat van de onderhoudinge des Christelijken rustdachs. Rotterdam 1622, in 4.
- Cat. Prov. Bibl. v. Zeeland. Middelburg 1860, bl. 115.
- PEGASIDES PLEYN. ofte Den Lust-hof der Maechden. In Sesthien Boecken, ghecomponeert door Iehan Baptista Houwaert. Verciert met Copere Figuren. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberghe, Boeckvercoper aen de Meret. Anno 1623, 2 D., in 8. L.
- De acht eerste boeken voeren op de bijzondere titels het jaartal 1622, de acht laatste dat van 1623. Voor het geheele werk staat dezelfde Voortitel, dien wij in de uitgave bij Jan Leendertz. Berewout van 1615 aantreffen. Deze uitgave heeft mede dezelfde paginering en dezelfde figuren als die van Berewout in 1615, maar dikwerf met een andere spelling gedrukt. Zij stemt in drukletter en drukfouten overeen met die bij Jan van Waesberghe bladz. 72 vermeld, de figuren in de uitgave van Pieter zijn frisscher, ook vindt men bij hem hetzelfde gegraveerde titelblad, als in de beide vorige genoemde. Alleen de vignetten voor de verschillende boeken zijn door andere vervangen.
- Het is mij door deze en andere uitgaven duidelijk geworden, dat een bijzondere titel voor het 1^e Boek, hetwelk de naam van »Den Val van die (de) weldighe (weeldighe) Maechden (Maechden)« voert, en waarvan op bladz. 73 sprake was, nimmer aanwezig geweest is.
- TEELINCK, (WILLEM) dinaer des H. E. binnen Middelburgh, Lust-hof der Christelicker ghebeden, aen-wysende, hoe wy elcken dach onsens levens christekca (!) zouden mogen toebrenghen Rotterdam, Pieter van Waesberghe, 1624, in 8.
- C. B. Rheno-Tr.
- TEELINCK, (WILLEM) Houweel des geestes, om allerley boos oneruyt, dat de vyandighe mensche in het hofken onsens herten ghesaeyt heeft, uyt te roeyen Ibid, id., 1624, in 8.
- C. B. Rheno-Tr.
- TEELINCK (WILLEM) Corte tsamen-spreckinge, leerende, hoe wy moeten bidden, ende den geest des gebedts in ons verwecken. Ibid, id., 1624, in 8.
- C. B. Rheno-Tr.
- Dezen Willem Teelinck betreffende bezit ik: »Postillon van den Roskam der vermomder Eselinne, van Willem Teelinck,

door Divoda Jansen van Heylighen-stadt." t' Handtwerpen, by Joach. Trognesius, 1611, in 42, 50 bladz., goth. lett., met gegraveerd titelplaatje, waarop »Vermomde Eselinne." Dit boekske is een antwoord op een geschrift van Willem Teelinck, in 1611, tegen een werkje van den zich noemenden Divoda Jansen: »Het Vrygheleyde."

DEN WYT BEROEMDEN APIANUS Alexandrinus, Griecsche History Schrijver van de Oorlogen der Romeynen, begrepen in veerthien Boecken. Vertaelt door Nicolaes de Gerbode. Tot Rotterdam, by Pieter van Waesberghe, anno 1624, in 4, met opdragt aan de Staten Generaal; — aan Prins Maurits en aan de Heeren Schouten, Burgem: Schepenen en Raden derzelve Landen en Steden.

L.

Van dit werk zag ik alleen den fikschen in koper gegraveerden titel en de opdragt, waarin Van Waesberghe van de moeite en kosten gewaagt, die hem het in druk bevorderen van dit werk veroorzaakt heeft.

EMBLEMATA, Emblemes Chrestienes et Morales, Sinne-Beelden enz., door Zacharias Heyns. Tot Rotterdam, by Pieter van Waesberghe, anno 1625, in 4, met een door J. Swelinck gegraveerden titel. Het portret van den schrijver, (Aet. 55), ongepagineerd, 56 bladen, en platen.

L.

Zeer goed van druk en platen.

SINNE-SPEL van de Dry hoofdevchden. Onder het Spreecwoort: Sic itur ad astra, Door Zacharias Heyns. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberghe, Anno 1625, in 4, met platen, 48 bladz. Met het groote Vignet de Hoofddeugden op den titel.

L.

Dit »Spel van Sinnen over de dry hoofdevchden," werd eenige jaren vroeger door den schrijver gesteld voor »het wit Lavender, tot Amsterdam, uyt levender jonste."

EMBLEMATA MORALIA. Les Emblemes Morales. De Sinne-Beelden, strekkende tot Leere der Zedicheyt, door Zacharias Heyns. Tot Rotterdam, 1625, in 4, met platen, 50 bl., eenzijds gepagineerd, zonder naam van uitgever, doch zeer waarschijnlijk bij Pieter van Waesberghe.

L.

DEVCHDEN-SCHOLE ofte Spieghel der jonge-Dochteren enz., door Zacharias Heyns. (Eene koper-gravure). Tot Rotterdam By Pieter van VVaesberghe, 1625, in 4, 55 bladz. eenzijds gepagineerd, met platen.

L.

Deze werken van Zacharias Heyns treft men gewoonlijk te zamen in één bandaan. Onder de verschillende verzen op zijne werken vindt men er van J. v. Vondelen, van A. Smyters, van Bartgens. Volgens J. Koning, Catalogus 1833, N° 1501, zijn dit allen eerste drukken.

PROTEUS ofte Minne-beelden, verandert in Sinne-beelden. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberghe, boevecvoer, anno 1627. Met Privilegie voor 15 jaren, in 4. Opdragt aan Heeren Schouttet, Burgemeesteren enz. der Stadt Rotterdam door Jan Svelinck. en 315 bl.

Daarachter, met afzonderlijke paginering: EMBLEMATA D. Iacobi Catsii, in linguam Anglicam transfusa, 28 pp.

EMBLEMATA MORALIA et Aëconomica, 91 et 46 p.p.

GALATHEE, ofte Harders-minne-klachten, 55 bladz.

L.

Dit Boek, maakt één deel uit der gezochte Quarto-uitgave van de werken van Jacob Cats. Het privilegie tot de uitgave werd door de Stat. Gen. verleend, 22 Maart 1625, aan J. P. van der Venne te Middelburg en Mr. A. van der Venne in den Haghe. Adr. van Venne transporteert aan Mr. Pieter van Waesberge dit octrooy op 26 July 1626.

Later weder overdragt van Pieter van Waesberge van genoemd Octrooi, voor zoo veel aengaet desen druck van de Emblemata, aan Sr Adriaen van de Venne, alsmede Sr Joost Ockerss (die beneffens hem in plaets van sijnen overleden broeder Jan Pieterss van de Venne is aengenomen) van 24 Nov. 1628.

Zie Jac. Cats Proteus ofte Minne-beelden verandert in Sinne-beelden, 1629. Bibl. den Heer D. Vis Blokhuijzen te Rotterdam.

II. WEKE VYFDE DAG. Inhoudende Den staet der kercken, onder de vier Monarchien, van de Babilonische Gevangenis, (daer Bartas opgehouden heeft), tot de geboorte Christi. Door Zacharias Heyns. Tot Rotterdam, By Pieter van Waes-

berge. An^o. 1628, in 4, met pl., opdragt „aen de Edele Moghende Heeren de Staten van de provincie Over-Yssel” en 228 bladz. met rom. lett.

L.

Dit is, zoo als ook voor het werk staat, „Vervolg van de Weken van Bartas, door Z. Heyns,” welke, „Weken van den Edelen Geestrycken Wilhelm van Saluste, Heere van Bartas” met privilegie van 24 Junij 1621, door Zacharias Heyns, te Zwolle, zijn uitgegeven onder den titel van: „W. S. Heere van Bartas Wercken, door Zacharias Heyns,” in 4, met pl., opdragt en Eerste Weke, 315 bladz. Tweede Weke 634 bladz. en Register. Hiervoor staat op het titelblad: „Tot Zwol. Anno 1621.” en het vignet met de vier hoofden. Het werk is met schrijffletters gedrukt.

L. ZASIJ. Borgerlicke Huijs-Houdingh Blij-eijndigh-spel. Tot Rotterdam, voor Cornelis van Damme, Boeck-verkooper aen de Groote Kerk. Anno 1628, in 4. Wensch, Voorrede, Lof-dicht, Prologus en 16 bladen.

L.

Dit Blijspel is kennelijk bij Pieter van Waesberghe gedrukt.

THE WHOLE BOOKS of Davids Collected into English meeter bij P. Sternhold and S. Hopkins W. Whittingham and others. With morning and evening praijers. at Rotterdam, printed for Peter from Waesbergen, 1631, in 24.

Catal. Enschedé, 1867, N° 289.

ARS NOTARIUS, d. i. konsten van notarisschap. Rott. (Pieter) v. Waesberge, 1632.

Cat. Bibl. H. W. Tydeman, 1864, 1e D. N° 1272.

KEUREN & ORDONNANTIEN, By Pieter van Waesberghe, Ordinaris Drucker der Stad Rotterdam, 1632 en 1640—49. By Pieter van Waesberghe, op 't Steijger inde Swarte Klock, 1634, 35. 38. 39.

B. Reg. H.

KEUREN EN ORDONNANTIEN, in 4, Octroy en Ordonnantie van het Huys van Leeninghe binnen de Stadt Rotterdam. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberghe, opt Steyger in de Swarte Klok, 1635, in 4.

B. Reg. H.

PANEGYRIS in laudem illustris. J. Roterodamensis vrbis ad Ampliss. Consultissimosque III Viros Scholae Erasimianae constituendae. Roterodami (Vignet). Ex Officina Petri Waesbergii. X Calend Majas Anno 1638, in 4, 14 pp.

Aan het einde de naam van den Schrijver Casparus Kinschotius.

PRODOMUS EXEQUIARUM Funestae Pacificationis Pragensis: Nec non Gustavus, Fridericus & Landgravius Redivivi, Pro Religione et regione protestantes et remonstrantes etc. Autore Bernh. Comenio. Roterodami Apud Petrum van Waesbergen, Bibliopolium 1639, in 4, 72 bladzijden.

L.

Zijn Insigne op den Titel.

ORDONNANTIE Waer naer de Schippers van dese Stadt Rotterdam varende op Middelburgh ende wederom van Middelburgh op dese Stadt Rotterdam Haer zullen moeten reguleren. 16 April 1639. By Pieter van Waesberge, Ordinaris-Drucker der Stadt Rotterdam. Anno 1639. In folio plano.

Arch. Rott.

ORDONNANTIE ende Wetten der Diaconi binnen der Stadt Rotterdam. By Pieter van Waesberge, in de Swarte Klock. Ordinaris-Drucker der Stadt Rotterdam. Anno 1640, in kl. 4.

DE HISTORIE van aller voortreffelyesten oude historischryver Polijbius Megapolitanus, van hem in Griex beschr., ende nu, ten grooten politijcken dienst ende nutticheid van alle lieden van state, verduytscht door J. L. van der Vennecool. Rott. P. van Waesberghe. 1640, in 4.

C. B. Ned. Lett. L. I D., bl. 192.

B. Rott.

KEURE OP 'T VERHUYZEN (Verhuren?) van de Huysen aen vreemde Persoonen, 18 Nov. 1641. By Pieter van Waesberge. Ordinaris Drucker der Stadt Rotterdam. Anno 1641. In folio plano.

Arch. Rott.

KEURE ENDE ORDONNANTIE op 't Stuck van de Smockel Tapperijen. 16 Oct. 1642. By Pieter van Waesberge. Ordinaris Drucker der Stadt Rotterdam. Anno 1641, in folio plano.

Arch. Rott.

NIEUW-IAER-DICHT der Rotterdamsche Weesen aen de mildadighe Burgerij. Gedicht van P. van Belle. By Pieter van Waesberge. Ordinaris Drucker der Stadt Rotterdam. Anno 1642, in folio plano.

B. Rott.

PRACTYKE CIVILE Door Den E. Heere Mr. Philips Wielant, President in den hooghen Raet in Vlaenderen. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesbergen (sic), Boeckverkooper opt Steijger inde Swarte Clock. A^o 1642, in 12, eenzijds gepagineerd, 166 bladen, en tafel, goth. lett.

L.

De in koper gegraveerde titel is van C. van Dalen. Deze uitgave van nieuws overzien, werd bezorgd door Mr. Ant. van 't Sestich, Advocaat voor den Hoogen Raad te Mechelen.

DAMHOUDER (JOOST DE) Praetycke in Criminele saecken. Nut en Proffitylyck enz. Alles met schoone Figuren. Tot Rotterdam By Pieter van Waesberge, Boeckverkooper. A^o 1642. volgt: ORDINANCIE, Edict, ende Gebot, ons s' Heeren des Coninx, op 't stuck van de criminele Justitie in dese sijne Nederlanden. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberghe, by de Merckt, inde Swarte-klocke. Anno 1642, in 8.

L.

De in deze uitgave voorkomende 56 houtsné-plaatjes zijn, in kleiner formaat, vervaardigd naar den oorspronkelijken druk, die van dit werk te Leuven. 1555, in 4° verscheen.

LE GRAND DICTIONAIRE françois-flamen, & flamen-François. Reveu & Corrigé de nouveau, & enrichi d'une Grammaire Française.

HET GROOT WOORDEN-BOECK. Gestelt in 't Frans en Neder-Duyts, als oock int Neder-Duyts en Frans. Op een niew hersien, verbeterd en verrijkt met een Franse Gramatica door Ian Louys d'Arsy. Rotterdam By Pieter van Waesberge. Anno 1643, in 4.

L.

Op Le Grand Dictionaire prijkt de naam van Pieter van Waesberge; op het Groot Woordenboek, die van Jan van Waesberge tot Utrecht.

Beide zijn echter gelijktijdig te Utrecht gedrukt ter Drukkerij van Herman van Borculo, Esdras Willemsz Snellaert, en Hendrick van Borculo. Anno CIO.DC.XLIII.

GEESTELIJKEN OLIE-HOORN, uyt-gestort over . . . de blijvende en nieuwaankomende burgherm. en schepenen der . . . stad Rotterdam, met verclaringe over . . . Psalm 82: vs. 6, 7. Door J. Stermont . . . op den 3 May . . . Tot Rott., by P. van Waesberge. 1643.

Rogge, B. Contra-Rem. 1865, bl. 120.

NOODIGE VERDEDINGE tegen de pasquille van den vermomden Jacob Warr'mont; in welke voor-gesteld, verklaart, ende meest uyt eygen paapsche schrijvers bevestigd werden dese drie dingen: 1 dat, na 't gevoelen der Jesuwijten den paus de onderdanen ontslaan mach van een besworen eed der getrouwigheyt, 2 dat, de roomsche kerke den paus allerley tijdelijke macht toeschrijft, 3 dat, den paus draagt de rechte trecken van den waren antichrist. Door J. Stermont . . . Tot Rott., by Pieter van Waesberge. 1644.

Dezelfde, t. a. p.

BUEREN-KOUT ofte t' samen-spraek, vervatende thien stichtelijke ghespraken van religions saken, vol trouwe waerschouwinghen teghen verscheyde vergrypingen hedensdaeghs in swange gaende. Door W. Teellinck . . . Deze lesten druck is van vele grove fouten verbeterd. Tot Rott. by P. van Waesberge. 1645, in 8.

Dezelfde, bl. 106.

HET BOEK van den Avonturen ende van Tijt-kortingen van Versinnen. Rotterdam (zonder naam van drukker) 1646, in 4.

DE TRAGEDISCHE OFT KLAECHLIJCKE HISTORIEN, inhoudende XVIII waerachtige geschiedenissen, eenige hebbende een droevich beginsel, ende blijde uytkomst: sommige een vrolyc begin, ende droevigh eynde. Eerst beschreven in Italiaens, ende nu uyt de Françoische in de Nederlandsche

tale overgeset. Het 1^e, 3^e tot 7^e dl. door Isaac de Bert; het 2^e dl. door Merten Everaerts; het 8^e en 9^e dl. door F(elix) v(an) S(ambix). Tot Rotterdam, Ghedruckt by Pieter van Waesberghe, Boeckverkooper op 't Steyger inde Swarte Klock. 1646, 9 dln., in 12. Het wapen der stad op de titels; met door R. Persyn in koper gegraveerde voortitels. L.

Het 9^e en laatste deel dezer Tragediën is van 1648. Het geheele werk is zeer net van druk. De titels op de onderscheidene deeltjes zijn verschillend gesteld. Voor het 1^e en 9^e deel heeft Pieter van Waesberghe eene voorrede geplaatst; beide getuigen van zijne letterkundige bedrevenheid.

HISTORIËN DER NEDERLANDEN en haar Naburen Oorlogen tot het jaar 1612, door Em. v. Meteren. Met Heerelyker Konterfeytsels dan ooyt voor dezen verciert, en verbeterd. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberge, Boeckverkooper op 't Steyger, in 't jaar 1647, in folio. Met koperen gegraveerden titel, afbeeldsels van V. Meteren, van Prins Maurits enz. bevattende. L.

Het titelblad is hetzelfde als dat van de latere uitgave in 1652, t' Amsterdam, by Jan Jacobsz. Schipper, mede in folio.

HET NIEUWE TESTAMENT Dat is Het Nieuwe Verbont onses Heeren Jesu Christi. LE NOUVEAU TESTAMENT C'est à dire, La Nouvelle alliance de nostre Seigneur Iesus Christ. Tot Rotterdam by Pieter van Waesberge A^o 1647. A Rotterdam Chez Piere (sic) de Waesbergue, A^o 1647, pet. in 8. L.

De Hollandsche tekst is met eene Duitsche, de Fransche met eene romeinsche letter, naast elkander in twee kolommen, gedrukt; achteraan staat: A Rotterdam, Imprimé chez Pierre de Waesbergue, Imprimeur & Marchand Libraire 1647.

JAN PIETERSE DOU, de ses eerste boecken Euclidis van de beginselen ende fundamenten der Geometrie, overgeset door Jan Pieterse Dou van nieus oversien ende verbeterd. Tot Rotterdam by Pieter van Waesberghe, Boeckverkooper opt Steygher inde Swarte Klock. Anno 1647, in 8. fig.

B. Hulthem, Vol. II, No 8111.

BLOEMHOF der Doorluchtige Voorbeelden; enz. Uit de schriften van Phil. Camerarius, Michiel de Montanje en anderen enz. door Maria Heyns. t' Aemsteldam Gedrukt by Jac. Lescaille. Tot Rotterdam, Voor Pieter van Waesberge, Boeckverkooper op 't Steyger, in de Swarte Klock, in 't jaar 1647, in 4, met platen. L.

TROOST TEGEN DE DOODT, Gevonden In de verklaringe van de woorden Salomons. Proverb. 14, vers 32. Door Jacobum Stermont, Dienaar Jesu Christi in sijne gemeynthe tot Rotterdam. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberge, Boeckverkooper op 't Steyger/ inde Swarte Klock/ Anno 1648, in 12, met het Insigne van den klimmenden Leeuw, en de Zinspreuk daarom: „Ingenio Superatur.” 153 bladz. L.

De Stermont droeg dit boekske op „Aan Haare Hoogheyd, Mevrouw, Princesse van Orangien Duwagiere.” — Achter vindt men eene „korte Ontleedinge deser Predikatie.”

P. TERENTII AFRI Comoediæ Sex. Belgica interpretatione, ac notis ad loca difficiliora Illustratæ. Opera ac studio Henrici Zwaerdecroon. Roterdami, Apud Petrum Waesbergium, 1648. Met Privilegie voor 15 Iaren, kl. in 8, 608 bladz. Het latijn tegenover het Nederduitsch gedrukt. L.

Het privilegie tot het drukken en uitgeven dezer tooneelstukken werd aan voornoemden Pieter van Waesberge en Jan van Neer, IX Maart 1648, te 's Hage gegeven, en is onderteekend door J. Cats. De naam van Næranus vindt men dan ook op den gegraveerden voortitel. Van deze Comediën bezit ik eene Nederd. vertaling onder den titel: „De Zes Comediën van P. Terentius verduitsd door Henricus Zwaardekroon, Rector der schole, tot Rotterdam. Tot Rotterdam, Gedrukt by Joannes Næranus,” 1668, in 12, 498 bladz., rom. lett. Næranus zegt in deze uitgave, dat de vorige (Ed. altera, 1663) gansch uitverkocht, en niet een exemplaar meer te krijgen was.

EXTRACT UYT HET KEUR-BOECK der Stadt Rotterdam, Gheteijckent met de Letter C, fol. 84 voor. Inne houdende een keure op de kleynen Rivier-visch, 7 Oct. 1648. Tot Rotterdam By Pieter

van Waesberge, Ordinaris Drucker der Stadt Rotterdam. Anno 1648, in folio plano. Met drie fraaije in koper gegraveerde vischjes, Post, Baers en Voorn, boven aan.

Arch. Rott.

SIJNE KON. MAJESTEYT van Engelandts Laetste Oratie (Vertaling uit het Engelsch). Rott. P. van Waesbergen... Anno 1649, in 4, 8 blz.

Tiele B. P. N° 3399.

DECLARATIE ende Artiickelen vanden Kon. van Vranckrijk, tot het ophouden vande beroerte ende Oorloghe, enz. Rott. Pt. van Waesberge 1649, in 4, 16 blz.

Tiele B. P. N° 3502.

PRACTYCKE IN CIVILE SAECKEN, enz. Beschreven door den vermaerden Heere Joost de Damhouder van Brugge.... Uyt de Latijnsche inde Nederduytsche Tale overgeset, ende met schoone figuren tot elke materie dienende verciert. Tot Rotterdam, By Pieter van VVaesberge. Ordinaris-Drucker der Stad Rotterdam, op 't Steijger inde Swarte Klock. Anno 1649, in 4, 592 bladz. Tafel en Register. L.

PRACTYCKE IN Criminele Saken enz. Beschreven door den Heere Joost de Damhouder.... Tot Rott. by Pieter van Waesberge, Ordinaris Drucker der Stadt Rotterdam, op 't Steijger in de gekroonde Leeuw. Anno 1650, in 4, 264 bladz. met figuren. L.

ORDONNANTIE, Edict ende Ghebodt; ons 's Heeren des Konings, Op 't Stuck van de Criminele Justitien, in deze Nederlanden. Tot Rotterdam, By Pieter van VVaesberge, Ordinaris Drucker der Stadt Rotterdam, op 't Steijgher in de ghe kroonde Leeuw. Anno 1650, in 4, 59 bladz. L.

Deze drie geschriften, bij mij in een band gebonden, zijn met dezelfde letters gedrukt. Brunet teekent de uitgave der Practische in Civile Saecken, „en flamand” te Rotterdam 1649, in 4. (By Pieter van Waesberge) in zijn Manuel, Tome II c. 479 aan. De uitgave der Practycke in Criminele Saken en de Ordonnantie zijn

herdrukken van vroegere bij de van Waesberges verschenen editiën. Op de titels der beide eerste werken bevindt zich het portret van den schrijver met het randschrift: TANDEM IVSTITIA OBTINET. — AVTORIS EFFIGIES TANDEM. Op den titel der Ordonnantie daarentegen staat het op bladz. 80 aangegeven drukkersmerk.

RYNENBURGH (B. J.) Examen ofte proeve der Chirurgyns ende barbieren. Rotterdam, By Pieter van Waesberge, 1650, in 12.

DE BLOEMEN des Grooten Guidonis. Uyt de françoysche tale overgeset door R. R. B. Rotterd. By Pieter van Waesberge, 1650, in 12.

METAMORPHOSIS dat is; Die Herschepinghe ofte Veranderinghe, beschreven vanden vermaerden ende gheleerden Poët Ovidius. In onze Duytsche Tale overgheset / ende met vele figuren versiert / elke tot zijnder Historien dienende. Seer profijtelijk, dienstbaar ende nut voor alle edele Gheesten, enz. t' Antwerpen, By Peeter Beelaert, Anno 1650, in 8, 490 bl. en Approbatic. Men vintse oock te coop. By Peeter van Waesbergen Boeckvercooper tot Rotterdam. L.

Met het Insigne van P. Beelaert op den titel. De houtsneede plaatjes voeren tot kenteeken het monogram .

DE LEER ONSER VERLOSSINGE door de voldoeninge Jesu Christi, uit de H. Schriften bewesen; mitsgaders etc. door Andreas Essenius, Doctor der Theologie, en Predicant in NederLangbroek. Tot Rotterdam, by Pieter van Waesberghe, Boeckvercooper op 't Steyger, by de Marekt, in de gekroonde Leeuw. Anno 1651, kl. in 8, Voorrede, 347 bladz. en Register. Op den titel de klimmende Leeuw, met het Randschrift: „Ingenio Superatur,” houtsneede. L.

STOCKMAN, Schoolm. tot Dordr., Arithmetica ofte Cyfer-boeck, met een tafelen om te rabatteren, door Abel W. Wassenacr. Rott. Waesb. 1653, kl. 8.

CASSANDRE, Uyt de Françoische in onse Nederduytsche Tale over-gheset door F(elix) v(an) S(ambix). Tot Rotterdam. Gedrukt by Pieter van Waesberge, Boeck-verkooper op 't Steyger, in de gekroonde Leeuw, Rom. letter. Met het wapen van de Stad Rotterdam op den titel, V Deeltjes in 12. L.

Alleen het 1^e, het 2^e van 1654 en het 5^e van 1655, zijnde het laatste Deel, by Pieter van Waesberge zeer net gedrukt, kwam mij in handen. Het 1^e Deel heeft 744, het 2^e Deel 807 en het 5^e Deel 693 bladz., met frontispices, en eenige fraaije plaatjes van Chrispijn de Pas. Van de Vier eerste Deelen, die een eensluitenden titel hebben, bezit ik eene Uitgave, minder keurig dan die by P. v. W., mede in 12. Tot Amsterdam, By Jacob Vinckel, Boeck-verkooper in de Beurs-stræet, in de History-Schrijver. Anno 1669. Het 1^e D. heeft 679 bladz.; het 2^e D. 719; het 3^e D. 586, en het 4^e D. 699 bladz. met plaatjes. Het hierbij gebonden 5^e Deeltje is te Rott. bij P. v. W. 1655 gedrukt.

Het schijnt mij toe als of er bij J. Vinckel verschillende drukken van dezen roman zouden uitgekomen zijn. In onze Nederl. Letterkunde is mij deze Roman niet bekend.

REPLYCKE van A. P. S. R., Bedienaar des Godlijcken Woords, op d' Antwoordt van N. N., een vermomt Sociniaen, onder den naem van een Gereformeerde Hollander. Nopende de lasteringen tegen de Discipline en Leere der Rotterdamsche Predicanten. Waer in verhandelt wordt de questie of de dwalende in Conscientie van de Magistraet mogen bedwongen worden. Hier is noch bijgevoegt de questie uijt Abrah. Calovio, of de Socinianen Christenen mogen genaemt worden. Actor. 20, verss. 28, 29. Tot Rotterdam, Ghedrukt bij Pieter van Waesberge, Boeckverkooper op 't Steyger, inde gekroonde Leeuw. Anno 1655, in 4, 36 blz.

Tiele B. P. N° 4429.

REPLYCKE van A. P. S. R. enz. (als 't voorg.).... Na de Cope, tot Rotterdam enz.... 1655, in 4, 32 blz.

Dezelfde, N° 4450.

SOO HEBT DAN ACHT op u selven ende op de geheele kudde, over dewelcken u de Heylige Geest tot opsienders gestelt heeft om de Gemeynthe Godts te weijden, welcke hij verkregen heeft door sijn eijgen bloedt. Want dit weet ick, dat na mijn vertreck sware wolven tot u in-komen sullen, die de kudde niet en sparen. Tot Rotterdam, Gedrukt by Pieter van Waesberge, Boeckverkooper op 't Steyger, in de Gekroonne Leeuw. A^o 1655, 35 ongenumm. bladz., in 4.

Bibl. der Remonstr. Gem. te Rotterdam.

DEN LEYDS-MAN ende Onderwyser der Medicijnen, of ordentlicke uytdeylinge ende Bereyding-boeck enz. Nu v. nieuws oversien... Met tweederh. Registers... Door P. T. Rotterd. P. v. Waesberge 1656, kl. in 8.

Cat. Bibl. Amst. 1861.
Supplement bl. 352.

ANDR. GAILS Observantien van de Kayserlyke Practyke, rakende sowel de Judiciele Processen (Voornamentlijk der Kayserlyke Kamere) als der selver saken Decisien.

Item.

DRIE TRACTATEN, I. Vande Landvrede en Bandyten des Ryx. II. Vande Pandingen. III. Vande Arresten des Ryx. Uyt het Latijn Overgeset door A. van Nispen. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesbergen, Boeck-verkooper op het Steyger, 1656, in kl. 4, 1072 gen. bladz. Sign. A—XXXXXX 3.

L.

B. Rott.

Met het Insigne en de spreuk Non Solus der Elseviers op den titel, welk titelblad mij alleen ter hand kwam.

KEUREN ENDE ORDONNANTIEN, Voor den Lande ende Bailliuschappe van Schielandt (14 Mei 1658). Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberge, Ordinaris Drucker der Stadt Rotterdam. 1658, in 4, 54 gen. bladz. Sign. A—Ge.

B. Rott.

TAFFIN, (JOAN) Boetveerdigheydt des Levens enz. Den 9ten druck verbeteret na de nieuwe Oversett. des Bybels

enz., door H. Sluyter. Rott. P. van Waesberge, 1659, in 4. 4° uitgave dezelfde zijn als die der octavo uitgave.

Cat. Holl. Godg. werk. Fr. Muller. 1857, bl. 112.

Van dit werk bestaat ook een druk: Tot Leyden, By Jan Claes van Dorp z. jr., in 4, voor Mathijs Bastiaens (Rotterdam) Boeck-verkooper op Steijger. Met het portret van den auteur.

PRACTYCKE IN CIVILE SAKEN, Seer nut, profytelyck ende noodigh allen Schouten, Burgemeesteren, Schepenen ende anderen Rechteren. Beschreven door den vermaerden Heere Joost de Damhouder van Brugge, Ridder etc. Uyt de Latynsche in de Ned. tale etc. met fig. Tot Rotterdam, by Pieter van Waesberge, Boeckverkooper, op 't Steyger, in de gekroonde Leeuw, anno 1660, in 4, 592 bladz. Tafel, Register en het portret van den Schrijver op den titel, met het omschrift: „Tandem Justitia obtinet, auctoris effigies tandem.”

L.

PRAKTYCKE IN CRIMINELE SAKEN. Seer nut, profytelyck ende noodigh allen Souverains, Bailjous, Burgermeesteren ende Schepenen, etc. Beschreven door den vermaerden Heere Joost de Damhouder van Brugge, Ridder etc. Alles met schoone Figuren / daertoe dienende, verciert, Tot Rotterdam, by Pieter van Waesberge, Boeckverkooper, op 't Steyger, in de gekroonde Leeuw. Anno 1660, in 4, met tafel van de Capittelen en 264 bladz. L.

De figuren in de Civile Saken zijn kopergravuren, die in de Criminele Saken zijn houtsnedes. Van dit werk bestaat eene uitgave in 4, van 1649 en 1650, bij denzelfden. De uitgave van 1618 en 1628 in 8, bij Jan van Waesberghe gaven wij mede op. Daaruit blijkt dat de houtsnede-figuren der

ORDONNANTIE, Edict ende Gebodt, ons 's Heeren des Konings, op 't stuck van de Criminele Justitien, in dese Nederlanden. Tot Rotterdam, by Pieter van Waesberge, Boeck-verkooper op 't Steyger, in de gekroonde Leeuw, anno 1660, in 4, 59 bladz. L.

Op den titel de klimmende gekroonde Leeuw. Deze Ordonnantie, die ook achter de eerste uitgave te vinden is, heeft in den titel de uitspraak van *syne*; zoodat men leest in de eerste uitgave „in dese syne Nederlanden.”

LE GRAND DICTIONNAIRE françois-flamen. De nouveau revu corrigé & augmenté de plusieurs mots et sentences. Les termes et manieres de parler touchant la Marine et Navigation, expliquez en françois & Flamen. Les termes servant à la Venerie & fauconnerie. Les Noms de quelques Villes, Regions et Rivières, le tout par ordre alfabétique. Item une Grammaire Françoise par Jan Louys d'Arsy. Suivant la copie imprimée à Rotterdam Chez Pierre de Waesbergue. Anno 1663, in 4. Het andere Deel is getiteld:

HET GROOT WOORDENBOECK, vervattende den Schat der Nederlandtsche Tale met eene fransche Uijtleegginge, van nieuws oversien, vermeerderd, verbeterd enz. door Jan Louys d'Arsy. Met noch een aenhangsel van ontalijcke woorden, die uyt andere tale haren oorspronck nemen. Na de Copije. Tot Rotterdam, By Pieter van Waesberge. Anno 1663, in 4.

Van dit zeer verdienstelijk Woordenboek verscheen in 1694, te Amsterdam bij Abrah. Wolfgang, eene nieuwe uitgave, verbeterd door Thomas La Gruë. Ofschoon vollediger moet het in schoonheid van druk voor de uitgave van 1663 onderdoen.